

Дмитро ХАРЕЧКО

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Львівський регіональний інститут державного управління

АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН ЖИТЛОМ НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Розглядається використання державноуправлінських механізмів адміністрування процесу забезпечення житлом громадян як на загальнодержавному, так і регіональному рівні. Визначаються основні напрями застосування окремих державноуправлінських механізмів щодо поліпшення функціонування процесу обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, з метою вдосконалення державної житлової політики та надання можливості громадянам належно реалізувати свої права на забезпечення житлом. Пропонується визначення терміна «адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на загальнодержавному рівні», який визначено як комплекс державноуправлінських заходів за належного застосування чітко визначеного кола державноуправлінських механізмів, які використовуються органами державної влади та їх посадовими особами для досягнення поставленої мети.

Ключові слова: єдиний державний реєстр громадян, облік громадян, адміністрування системи забезпечення житлом громадян, адміністрування на загальнодержавному рівні, адміністрування на регіональному рівні, поліпшення житлових умов.

Dmytro Kharechko. Administration of the process of providing citizens with housing at the national and regional levels

The use of state administration mechanisms for administering the process of providing housing for citizens at both national and regional levels is considered. The main directions of application of the separate state management mechanisms for improving the functioning of the registration process of citizens who need improvement of living conditions are determined with the aim of improving the state housing policy and allowing citizens to properly exercise their right to housing. The definition of «administration of the registration system for the citizens, who need better housing conditions at the national level» is proposed to define as a set of state-management measures along with due application of clearly defined range of state-management mechanisms used by public authorities and their officials to achieve their goal is suggested.

Key words: unified state register of citizens, registration of citizens, system administration providing citizens, administration at the national level, administration at the regional level, improvement of living conditions.

Проблема адміністрування процесу забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні, тобто проблематика належного функціонування загальнодержавного реєстру обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, нині набуває важливого значення для належної реалізації громадянами житлових прав. Для вирішення цієї проблеми необхідна розробка наукових засад адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, як загальнодержавному, так і регіональному рівні, методології його практичної реалізації системою загальнодержавних заходів та формування належних державноуправлінських механізмів її функціонування, які б відповідали економічним та соціальним викликам сьогодення.

Житлову проблему в Україні досліджували такі вчені: В. Кравченко, К. Паливода, Н. Погорельцева, В. Поляченко та ін. Проблемні питання забезпечення окремих категорій громадян житлом були предметом досліджень численних вітчизняних науковців: О. Бандурки, Н. Болотіної, М. Галянтича, М. Джиги,

© Харечко Д. О., 2017

М. Іншина, О. Лавриненка, О. Лапки, К. Мельника, О. Романова, Ю. Сердюк та ін. Проблематику застосування державноуправлінських механізмів в адмініструванні процесу забезпечення житлом громадян у сучасних соціально-економічних умовах порушують у своїх працях Д. Ісаєнко, С. Булгаков, Т. Картер, Е. Берто, Р. Баклі, В. Шмідт, Ю. Крупнов та ін. Проте, незважаючи на безумовну цінність праць, вони переважно оглядові, а проблематика адміністрування системи забезпечення житлом громадян на загальнодержавному та регіональному рівнях у науковій літературі залишається недостатньо висвітленою.

Мета статті полягає в дослідженні процесу адміністрування системи забезпечення житлом громадян як на загальнодержавному, так і регіональному рівні; визначенні основних напрямів його застосування та обґрунтуванні ефективності використання окремих державноуправлінських механізмів функціонування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Завданнями дослідження є: розглянути способи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов; розкрити способи використання державноуправлінських механізмів адміністрування системи забезпечення житлом громадян як на загальнодержавному, так і регіональному рівні; дослідити сутність застосування окремих державноуправлінських механізмів щодо адміністрування системи забезпечення житлом громадян для поліпшення житлової політики держави та належної реалізації громадянами права на житло.

Надзвичайно важливим соціальним завданням держави є задоволення потреби людини в житлі, оскільки низький рівень забезпечення житлом є однією з найгостріших соціальних проблем держави. Право на житло як можливість володіння, користування та розпорядження ним нині вважається належною нормою цивілізованого суспільства. Відповідно до ст. 47 Конституції України кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону [3].

Однак соціальна проблема щодо забезпечення житлом громадян в Україні на сьогодні є досить вагомою, а для її належного розв'язання необхідне чітке, нормативно закріплене визначення категорій осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та ведення за допомогою визначеного кола державноуправлінських механізмів належного обліку цих осіб для встановлення необхідності в житлових приміщеннях.

Відповідно до норм чинного законодавства України такими, що потребують поліпшення житлових умов, визнаються громадяни:

- забезпечені житловою площею, нижчою за рівень, що визначається виконавчими комітетами обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів разом з радами профспілок. Зазначені органи періодично переглядають цей рівень;
- які проживають у приміщенні, що не відповідає встановленим санітарним і технічним вимогам;
- які хворіють на тяжкі форми деяких хронічних захворювань, у зв'язку з чим не можуть проживати в комунальній квартирі або в одній кімнаті з членами своєї сім'ї;
- які проживають за договором піднайму житлового приміщення в будинках державного або громадського житлового фонду чи за договором найму житлового приміщення в будинках житлово-будівельних кооперативів;
- які проживають не менше ніж 5 років за договором найму (оренди) в будинках (квартирах), що належать громадянам на праві приватної власності;
- які проживають у гуртожитках;
- які проживають в одній кімнаті по дві і більше сім'ї, незалежно від родинних відносин, або особи різної статі старші за 9 років, крім подружжя (у тому числі якщо займане ними житлове приміщення має більш як одну кімнату) [2; 7].

У Правилах обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, також зазначено, що на квартирний облік беруться громадяни, які постійно проживають, а також мають реєстрацію місця проживання в цьому населеному пункті. Зазначені вимоги не поширюються на внутрішньо переміщених осіб. Виконавчі комітети обласних, Київської і Севастопольської міських рад разом з радами профспілок можуть установлювати тривалість часу постійного проживання громадян у населеному пункті, необхідну для взяття на квартирний облік. Під час визначення потреби громадян у поліпшенні житлових умов беруться до розрахунку члени їх сімей, які прожили і мають реєстрацію місця проживання у відповідному населеному пункті не менше за встановлений строк. Громадяни, які мають право першочергового і позачергового одержання житлових приміщень, беруться на квартирний облік за наявності передбачених правилами підстав, незалежно від тривалості проживання в населеному пункті [7]. Тобто застосовуючи нормативний державноуправлінський механізм, органи державної влади чітко встановлюють коло осіб, які підпадають під визначення «особи, які потребують поліпшення житлових умов».

Аналізуючи норми чинного законодавства України, можна визначити, що облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, проводиться:

1) законодавчо визначеними органами місцевого самоврядування (виконавчими комітетами районних, міських, районних у містах, селищних, сільських рад за участю громадської комісії з житлових питань, створюваної при виконавчому комітеті) за місцем постійного проживання, а для громадян, у яких відсутнє місце постійного проживання, за їх переважним місцеперебуванням;

2) підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, що мають житловий фонд і ведуть житлове будівництво або беруть пайову участь у житловому будівництві, на підставі спільного рішення адміністрації цієї юридичної особи та відповідного профспілкового комітету за місцем роботи громадян (однак таке рішення потребує в подальшому затвердження законодавчо визначеним органом місцевого самоврядування).

Законодавчо закріплена можливість громадянам за їх бажанням перебувати на обліку за місцем праці та за місцем проживання нині не знаходить широкого застосування, оскільки кількість підприємств, установ та організацій, незалежно від форми власності, що мають житловий фонд, ведуть житлове будівництво або беруть пайову участь у житловому будівництві, є досить незначною.

Однак облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на загальнодержавному рівні до 2011 р. був відсутній, хоча вже тривалий час спостерігалися значні суспільні вимоги для його створення та функціонування. Фактична відсутність загальнодержавного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов та відповідно до законодавства перебувають на квартирному обліку, необхідність отримання такої інформації місцевими органами державної влади від законодавчо визначених органів місцевого самоврядування призводили до похибок під час формування загальнодержавних відомостей щодо окремих пільгових категорій громадян та спричиняли незлагодженості під час прийняття державноуправлінських рішень.

Ведення обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, лише на паперових носіях інформації та на електронних носіях, інформація на яких зберігається, опрацьовується та нагромаджується лише щодо конкретної адміністративно-територіальної одиниці, дещо не відповідає сучасним засадам стосовно прийняття державноуправлінських рішень та застосування конкретних державноуправлінських механізмів, а узагальнення та опрацювання такої інформації на загальнодержавному рівні з метою визначення необхідності в житлі визначеної категорії громадян конкретного регіону фактично унеможлиблюється.

З наданої Раді суддів України інформації стосовно суддів, які потребують забезпечення житлом, вбачається, що облік суддів, які потребують забезпечення

житлом, узагальнюється Державною судовою адміністрацією України не в повному обсязі. Так, у зазначеній інформації враховані як особи, які потребують забезпечення службовим житлом, так і особи, які перебувають на обліку у відповідному органі виконавчої влади як такі, що потребують поліпшення житлових умов; зміни до цих списків вносяться щоквартально на перше число кожного кварталу. Під час складання таких списків не дотримана черговість взяття суддів на облік, стосовно деяких суддів у списках взагалі відсутня дата, з якої суддя перебуває на обліку. З наданих Раді суддів України списків суддів, які потребують забезпечення службовим житлом, вбачається, що в судах відсутній єдиний порядок зарахування на облік суддів для надання їм службових житлових приміщень: в одних випадках судді зараховуються на облік наказом голови суду, в інших – ураховується їх перебування на обліку для поліпшення житлових умов у відповідному виконавчому органі за місцем проживання. Встановлення єдиного порядку зарахування на облік суддів, які потребують забезпечення службовим житлом, та надання їм службових житлових приміщень, впровадження оперативного обліку службових житлових приміщень, контроль за виконанням судових рішень про забезпечення суддів житлом сприятимуть удосконаленню обліку суддів, що потребують забезпечення службовим житлом, та нададуть можливість з'ясувати реальні потреби в коштах на забезпечення суддів службовим житлом під час складання бюджетних запитів [9].

Тобто відсутність загальнодержавного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, призводила до виникнення суттєвих управлінських проблем на загальнодержавному рівні, серед яких можна виокремити такі:

- відсутність можливості чітко передбачити фінансовий ресурс, як у державному бюджеті, так і в бюджеті місцевого рівня для співфінансування певних програм, забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов;
- відсутність чіткої інформації щодо осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та неможливість перевірки фактичних даних зазначених осіб;
- створення умов для унеможливлення зловживань окремими посадовими особами як під час реєстрації в черзі осіб, які потребують поліпшення житлових умов, так і під час надання їм житла та розподілу житлових приміщень.

Розроблення порядку формування, фактичне формування та ведення єдиного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов відповідно до законодавства та перебувають на квартирному обліку, передбачено завданнями і заходами з виконання Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010 – 2017 рр. [1]. Порядком ведення Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, з метою забезпечення прозорості ведення обліку зазначених громадян та громадського контролю за розподілом і наданням житлових приміщень визначено процедуру формування і ведення такого реєстру [6]. Відповідно до цього порядку утримувачем реєстру визначено Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а адміністратором реєстру – державне підприємство (установа, організація), що належить до сфери управління міністерства і забезпечує створення та функціонування системи спеціалізованого програмного, інформаційно-технічного забезпечення та відповідає за нагромадження, збереження і захист даних, які містяться в реєстрі, а також організовує та забезпечує діяльність реєстраторів у регіонах.

Згідно з наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України адміністратором реєстру визначено Державну спеціалізовану фінансову установу «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» та доручено забезпечити призначення в кожному регіональному управлінні посадових осіб-реєстраторів та організацію роботи реєстраторів в обласних центрах, містах обласного підпорядкування, районних центрах та районах у містах, а також контроль за їх роботою [8]. Відповідно посадові

особи цього фонду розробили посадові інструкції адміністратора, положення про структурні підрозділи Управління адміністрування єдиного реєстру громадян у центральному апараті фонду та відповідні структурні підрозділи на місцях, провели розрахунки кошторису витрат, а Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України звернулося з відповідним листом до місцевих органів виконавчої влади стосовно формування реєстру на місцях, яким передбачалося визначення посадової особи, яка буде опікуватися реалізацією цього заходу, та виділення окремого приміщення, яке б відповідало встановленим вимогам.

Отже, починаючи з 2011 р. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву вживав заходів для організації робіт з формування та функціонування реєстру як автоматизованої інформаційної системи збирання, нагромадження, надання, захисту та обліку інформації про відповідних громадян. Зокрема, підготовлено проекти необхідних змін до ряду нормативно-правових актів щодо подальшого формування реєстру; розроблено автоматизовану систему Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, організовано облаштування приміщення, в якому розміщується його центральна підсистема, та розроблено форму подання інформації до реєстру; проведено ряд заходів щодо облаштування робочих місць реєстраторів та придбано необхідне устаткування й програмне забезпечення для належного виконання ними своїх функціональних обов'язків; проведено навчання співробітників управління адміністрування єдиного реєстру громадян Держмолодьжитла та реєстраторів, а також додатково працівників регіональних управлінь Держмолодьжитла, яким надано право заміщати реєстраторів у випадку їх тимчасової відсутності; розроблено спеціалізоване програмне забезпечення для ведення квартирної обліку, заповнення форм та автоматизації процесу внесення інформації до реєстру, яке за дорученням Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України безкоштовно надавалось усім органам, що ведуть квартирний облік громадян, які виявили бажання його встановити; проведено заходи щодо підключення реєстру до Національної системи конфіденційного зв'язку та ін.

Необхідно зазначити, що до реєстру можуть бути внесені відомості про громадян, які потребують поліпшення житлових умов та перебувають на різних обліках, зокрема:

- облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов;
- облік громадян, які бажають вступити до житлово-будівельного кооперативу;
- облік громадян України, які мають право на отримання соціального житла;
- окремий квартирний облік депортованих осіб.

Для забезпечення доступу до статистичної інформації, яка міститься в реєстрі, представників органів виконавчої влади, здійснення громадського контролю та підвищення рівня поінформованості суспільства про реалізацію державної політики у сфері забезпечення громадян житлом створено веб-сайт, на якому відображаються:

- кількісні показники про громадян за регіонами та органами, які ведуть квартирний облік, за категоріями пільг та регіонами, за регіонами та часом перебування на квартирному обліку;
- кількість громадян у списку, які мають право на першочергове та позачергове одержання житла, яких внесено до реєстру, за регіонами та часом перебування в цьому списку;
- інша загальна інформація стосовно функціонування реєстру.

Заповнені форми стосовно громадян, які потребують поліпшення житлових умов, перебувають на квартирному обліку та поновили дані за місцем їх перебування на квартирному обліку, були внесені до реєстру. Відповідно за станом на 31 грудня 2014 р. до реєстру внесено 320 тис. форм, що становить 30 % від кількості громадян, які перебували на квартирному обліку за статистичними даними на 1 січня 2014 р.

Public administration mechanisms

Фактично Єдиний державний реєстр громадян, які потребують поліпшення житлових умов, за поданням органів, що ведуть квартирний облік, розпочав свою роботу 1 вересня 2014 р., що дало змогу виявити реальну кількість громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Відповідно до інформації органів, на які покладено функції ведення обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, таких осіб на території Львівської області нараховується 80 тис., однак до реєстру внесено лише 12 тис. Застосування цілого спектру державноуправлінських механізмів щодо впровадження реєстру надало можливість активізувати роботу уповноважених органів, що ведуть квартирний облік, з перевірки облікових даних громадян, які потребують поліпшення житлових умов, та їх перереєстрації, що дало змогу зняти на загальнодержавному рівні з обліку більше ніж 290 тис. громадян, які не підтвердили свого права перебувати на квартирному обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов. Однак у зв'язку зі зменшенням фінансування у 2014 р. звільнено 27 реєстраторів регіональних управлінь Держмолодьжитла. Відповідно внесення даних про громадян, які потребують поліпшення житлових умов, до реєстру призупинено.

Належне застосування уповноваженими органами нормативно-правового, фінансового та організаційно-розпорядчого механізмів дозволило забезпечити з жовтня 2013 р. повноцінне функціонування реєстру, а саме:

- збирання, нагромадження, збереження, обробку, захист даних, що містяться в реєстрі, включення додаткової інформації про громадян, які потребують поліпшення житлових умов, та виключення з реєстру інформації про громадян, які відповідно до законодавства втратили право на поліпшення житлових умов та зняті з квартирної обліку, з поданими формами;

- систематичне внесення до реєстру в повному обсязі необхідної інформації, відповідних змін, її узагальнення.

Згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» [4] внесено зміни до Закону України «Про місцеві державні адміністрації», згідно з якими місцевим державним адміністраціям надано повноваження здійснювати заходи щодо ведення в установленому порядку Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, відповідні повноваження їм надавалися з 1 вересня 2015 р. На виконання доручення Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України стосовно нормативного врегулювання актів адміністрування реєстру Держмолодьжитло забезпечував роботу реєстру в обмеженому режимі до 10 листопада 2015 р.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. внесено зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2011 р. та передбачено, що «адміністратор Реєстру – Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, яке забезпечує створення та функціонування системи спеціалізованого програмного, інформаційно-технічного забезпечення та відповідає за накопичення, збереження і захист даних, що містяться в Реєстрі; реєстратор – працівник, який згідно із цим Порядком вносить інформацію про громадян до Реєстру» [5]. Крім того, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України мало забезпечити передачу до 1 листопада 2015 р. місцевим державним адміністраціям майна, яке використовується для ведення Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, а місцевим державним адміністраціям виділити кошти для ведення цього реєстру у межах бюджетних призначень, установлених їм законом про Державний бюджет України на відповідний рік та здійснювати починаючи з 1 листопада 2015 р. в межах граничної чисельності фонду оплати праці працівників і витрат на утримання

місцевих державних адміністрацій заходи щодо ведення реєстру в установленому порядку.

Фактично такими змінами в законодавчому полі на Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України покладено функції як адміністратора реєстру, так і держателя реєстру. Тобто протягом 2013 р. ведення реєстру покладено на державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву, однак на виконання змін, які відбулися в нормах чинного законодавства, в подальшому проходила передача робочих місць реєстраторів, повноважень щодо ведення реєстру до місцевих державних адміністрацій, що викликало значні як організаційні, так і нормативно-правові неузгодженості.

Необхідно зазначити, що списки громадян, узятих на житловий облік, регулярно оновлюються відповідно до Порядку ведення житлового обліку. У разі смерті особи, яка перебувала на житловому обліку, за членами її сім'ї, які перебували на житловому обліку разом з нею, зберігається право на подальше перебування на житловому обліку в разі, якщо сім'я після смерті заявника не втратила право на поліпшення житлових умов. У випадку ліквідації підприємства, установи чи організації, скорочення чисельності або штату працівників за особами, які перебували на житловому обліку, та членами їхніх сімей зберігається право на подальше перебування на житловому обліку за місцем проживання в органах місцевого самоврядування зі збереженням строку перебування працівника на житловому обліку за місцем роботи. Органи місцевого самоврядування з метою регулярного оновлення відомостей про громадян, які потребують поліпшення житлових умов і перебувають на житловому обліку при їх виконавчих органах, щоквартально не пізніше як 10 числа місяця, наступного за кварталом, подають до органу, що веде реєстр, інформацію, пов'язану із взяттям громадян на житловий облік, зняттям громадян з житлового обліку, зміною прав таких громадян на пільги, пов'язані з реалізацією права на житло. Умови взяття та перебування на житловому обліку громадян, які залишили роботу чи службу на підприємствах, в установах та організаціях у зв'язку з виходом на пенсію або в разі захворювання, що перешкоджає подальшій роботі чи службі, визначаються колективним договором, якщо інше не встановлено законом. Списки громадян, узятих на житловий облік, підлягають оприлюдненню на стенді та офіційному веб-сайті організації, яка веде цей облік, із забезпеченням вільного доступу.

Адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на загальнодержавному рівні можна визначити як комплекс державноуправлінських заходів при належному застосуванні чітко визначеного кола державноуправлінських механізмів, які використовуються органами державної влади та їх посадовими особами для досягнення поставленої мети, тобто належного обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов. Адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на загальнодержавному рівні проводиться Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, яке забезпечує створення та функціонування системи спеціалізованого програмного, інформаційно-технічного забезпечення та відповідає за нагромадження, збереження і захист даних, що містяться в реєстрі, та місцевими державними адміністраціями, які здійснюють заходи щодо ведення в установленому порядку цього реєстру.

Адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на регіональному (місцевому) рівні можна визначити як комплекс державноуправлінських заходів при належному застосуванні чітко визначеного кола державноуправлінських механізмів, які використовуються органами державної влади, місцевого самоврядування та їх службовими особами (державними службовцями та посадовими особами органів місцевого самоврядування) для досягнення поставленої мети, тобто належного обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов та проживають (чи постійно перебувають) в цьому регіоні. Адміністрування системи обліку громадян, які потребують поліпшення

житлових умов, на регіональному (місцевому) рівні проводиться законодавчо визначеними органами місцевого самоврядування, тобто виконавчими комітетами районних, міських, районних у містах, селищних, сільських рад (їх структурними підрозділами) та місцевими державними адміністраціями.

Список використаних джерел / List of references

1. **Державна** цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010 – 2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листоп. 2009 р. № 1249. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua> [Derzhavna tsilova sotsialno-ekonomichna prohrama budivnytstva (prydbannia) dostupnoho zhytla na 2010 – 2017 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 lystop. 2009 r. № 1249. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua>].

2. **Житловий** кодекс Української РСР від 30 черв. 1983 р. // Відом. Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> [Zhytlovyi kodeks Ukrainskoi RSR vid 30 cherv. 1983 r. // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>].

3. **Конституція** України від 28 черв. 1996 р. // Відом. Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> [Konstytutsiia Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>].

4. **Про внесення** змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства : Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 320-VIII. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua> [Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo detsentralizatsii povnovazhen u sferi arkhitekturno-budivelnogo kontroliu ta udoskonalennia mistobudivnoho zakonodavstva : Zakon Ukrainy vid 9 kvit. 2015 r. № 320-VIII. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua>].

5. **Про внесення** змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2011 р. № 238 : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовт. 2015 р. № 1142. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua> [Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 bereznia 2011 r. № 238 : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 zhovt. 2015 r. № 1142. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua>].

6. **Про Єдиний** державний реєстр громадян, які потребують поліпшення житлових умов : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2011 р. № 238. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua> [Pro Yedynyi derzhavnyi reiestr hromadian, yakі potrebuiut polipshennia zhytlovykh umov : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 berez. 2011 r. № 238. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua>].

7. **Про затвердження** Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР : Постанова ради Міністрів УРСР і Української Республіканської Ради професійних спілок від 11 груд. 1984 р. № 470. – Режим доступу : <http://zakon1/rada.gov.ua> [Pro zatverdzhennia Pravyl obliku hromadian, yakі potrebuiut polipshennia zhytlovykh umov, i nadannia yim zhylykh prymishchen v Ukrainskii RSR : Postanova rady Ministriv URSR i Ukrainskoi Respublikanskoi Rady profesiinykh spilok vid 11 hrud. 1984 r. № 470. – Rezhym dostupu : <http://zakon1/rada.gov.ua>].

8. **Про організацію** виконання постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2011 р. № 238 : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23 берез. 2011 р. № 22. – Режим доступу : <http://document.ua> [Pro orhanizatsiiu vykonannia postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 bereznia 2011 r. № 238 : nakaz Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy vid 23 berez. 2011 r. № 22. – Rezhym dostupu : <http://document.ua>].

9. **Рішення** Ради суддів від 4 груд. 2014 р. № 62. – Режим доступу : <http://cct.com.ua> [Rishennia Rady suddiv vid 4 hrud. 2014 r. № 62. – Rezhym dostupu : <http://cct.com.ua>].

Надійшла до редколегії 02.08.17